

HARBIY TA'LIMDA BLENDED LEARNING (ARALASH TA'LIM) MODELINI*Madaminov Zokirjon Shavkatovich**O'zbekiston Respublikasi Harbiy xavfsizlik va mudofaa universiteti katta o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada harbiy ta'lim tizimida blended learning (aralash ta'lim) modelining o'rni, ahamiyati va amaliy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim jarayonini tashkil etishning yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda. Aralash ta'lim modeli an'anaviy auditoriya mashg'ulotlari va elektron ta'lim imkoniyatlarini birlashtirish orqali harbiy xizmatchilarni tayyorlash samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Maqolada ushbu modelning afzalliklari, harbiy ta'lim jarayoniga ta'siri, kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishdagi roli hamda uni joriy etish istiqbollari yoritilgan. Tadqiqot natijalari aralash ta'lim modeli harbiy ta'lim sifatini oshirish, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirish va zamonaviy harbiy mutaxassislarni tayyorlashda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Harbiy ta'lim, blended learning, aralash ta'lim, raqamli texnologiyalar, elektron ta'lim, masofaviy ta'lim, innovatsion pedagogika, kasbiy kompetensiya, harbiy tayyorgarlik.

Globalashuv va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi barcha sohalar qatori harbiy ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy harbiy mutaxassis nafaqat chuqur nazariy bilimlarga, balki axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish, tezkor qaror qabul qilish va murakkab vaziyatlarda moslashuvchan harakat qilish ko'nikmalariga ham ega bo'lishi zarur. Shu sababli harbiy ta'lim muassasalarida o'qitishning innovatsion shakllarini qo'llash dolzarb masalaga aylanmoqda.

So'nggi yillarda blended learning yoki aralash ta'lim modeli dunyoning ko'plab rivojlangan davlatlari ta'lim tizimida muvaffaqiyatli qo'llanilib kelinmoqda. Mazkur model an'anaviy yuzma-yuz o'qitish usullarini elektron va masofaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirishga asoslanadi. Harbiy ta'lim tizimida esa ushbu yondashuv nazariy bilimlarni mustahkamlash, amaliy mashg'ulotlarni takomillashtirish va o'quv jarayonining uzluksizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Blended learning modeli ta'limning moslashuvchan va samarali shakllaridan biri hisoblanadi. Ushbu modelda auditoriya mashg'ulotlari, mustaqil ta'lim, elektron platformalar orqali o'qitish hamda amaliy faoliyat o'zaro uyg'unlashgan holda tashkil

etiladi. Natijada ta'lim oluvchi o'z bilimlarini turli manbalar asosida mustaqil ravishda boyitish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Harbiy ta'limda aralash ta'lim modelining qo'llanilishi kursantlarning o'quv jarayonidagi faolligini oshiradi. Elektron ta'lim resurslari orqali ular dars materiallarini istalgan vaqtda takrorlash, qo'shimcha ma'lumotlarni o'rganish va individual topshiriqlarni bajarish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa o'z navbatida bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi. Aralash ta'lim modelining yana bir afzalligi o'quv jarayonining individuallashtirilganligidir. Har bir kursantning bilim darajasi, qobiliyati va o'rganish sur'ati turlicha bo'lganligi sababli, elektron ta'lim vositalari yordamida ularga individual yondashuvni ta'minlash mumkin. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va har bir ta'lim oluvchining salohiyatini to'liq namoyon etishiga yordam beradi. Harbiy tayyorgarlik jarayonida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalar ham muhim ahamiyatga ega. Blended learning modeli aynan shu jihatni hisobga olgan holda tashkil etiladi. Nazariy mavzular elektron platformalarda o'rganilgach, auditoriya va poligon mashg'ulotlarida amaliy jihatdan mustahkamlanadi. Natijada kursantlarda bilim va ko'nikmalar o'rtasida uzviy bog'liqlik shakllanadi. Zamonaviy harbiy ta'limda videodarslar, elektron kutubxonalar, virtual laboratoriyalar va simulyatsion dasturlar keng qo'llanilmoqda. Ushbu vositalar kursantlarga murakkab harbiy jarayonlarni vizual tarzda tushunish, turli operativ vaziyatlarni tahlil qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Ayniqsa, simulyatsion texnologiyalar yordamida real jangovar vaziyatlarga yaqin muhit yaratilib, kursantlarning kasbiy tayyorgarlik darajasi oshiriladi.

Aralash ta'lim modeli harbiy xizmatchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini ham rivojlantiradi. Bugungi kunda harbiy boshqaruv, razvedka, aloqa va logistika tizimlarida zamonaviy raqamli texnologiyalar keng qo'llanilayotganligi sababli, kursantlarning ushbu vositalar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Blended learning modeli kursantlarning mustaqil ta'lim olish madaniyatini rivojlantiradi. Elektron platformalar orqali berilgan topshiriqlar, onlayn testlar va loyiha ishlari ta'lim oluvchilarni izlanishga, tahliliy fikrlashga va o'z bilimlarini muntazam ravishda takomillashtirishga undaydi. Bu esa kelajakda xizmat faoliyati davomida yangi bilimlarni mustaqil ravishda o'zlashtirishga zamin yaratadi. Aralash ta'limning samaradorligi ko'p jihatdan pedagoglarning raqamli kompetensiyasiga bog'liq. O'qituvchilar zamonaviy elektron ta'lim vositalaridan foydalanish, onlayn kurslar yaratish va interaktiv metodlarni qo'llash bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim. Shu sababli pedagoglarning malakasini muntazam oshirib borish blended learning modelini muvaffaqiyatli joriy etishning muhim shartlaridan biridir.

Harbiy ta'lim muassasalarida texnik infratuzilmani rivojlantirish ham dolzarb masala hisoblanadi. Yuqori tezlikdagi internet tarmog'i, zamonaviy kompyuter texnikasi, elektron ta'lim platformalari va multimedia vositalarining mavjudligi aralash ta'limning samaradorligini oshiradi. Zarur texnik baza bo'lmagan sharoitda ushbu modelning imkoniyatlaridan to'liq foydalanish qiyinlashadi. Bugungi kunda ko'plab davlatlarning harbiy akademiyalari va mudofaa universitetlari blended learning modelini faol qo'llamoqda. Ushbu tajribalar aralash ta'limning kursantlarning akademik natijalari, kasbiy kompetensiyalari va amaliy tayyorgarlik darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlamoqda. Shu bois harbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida mazkur modelni keng joriy etish muhim strategik yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, blended learning (aralash ta'lim) modeli harbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning samarali vositalaridan biridir. Mazkur model an'anaviy va elektron ta'limning afzalliklarini o'zida mujassamlashtirgan holda kursantlarning nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Aralash ta'lim o'quv jarayonining moslashuvchanligini oshiradi, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantiradi va zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish imkoniyatini yaratadi. Kelgusida harbiy ta'lim muassasalarida blended learning modelini yanada takomillashtirish va keng joriy etish yuqori malakali, zamonaviy fikrlaydigan hamda raqobatbardosh harbiy mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish KONSEPSIYASII", <https://lex.uz/docs/-4545884>
2. Холмиров, Бегали "Аралаш таълим (blended learning) технологияси асосида ўқув жараёнини ташкил этиш. "[Матн]: методик қўлланма / Б.Холмиров. – Т.: "Yetakchi nashriyoti", 2024. – 5-б
3. Marks, D., 2015, Flipping The Classroom: Turning an Instructional Methods Course Upside Down. Journal of College Teaching and Learning, 12(4), 241-248.
4. Oliy ta'limda aralash ta'limning qiyinchiliklari va afzalliklari. Gulnora Namyssova, Gulmira Tussupbekova, Janet Xelmer, Ketil Malun, Mir afzal, Dilrabo Jonbekova Xalqaro ta'lim texnologiyalari jurnali 2 (1), 22-31, 2019 yi
5. Applying the Flipped Classroom Model in Teaching the "Law and Life" Topic of the 10th Grade's Economics and Law Education Subject Pham Viet Thang, Nguyen Thi Thanh Tung, Hoang Thi Thuan, Luu Thi Thu Ha american Journal of Educational Research. 2023, 11(6), 407-413. DOI: 10.12691/education-11-6-9 Received March 11, 2023
6. The Impact of Blended Learning on Student Engagement in the Digital Era article in European Chemical Bulletin · June 2023 DOI: 10.48047/ecb/2023.12.si12.063